

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: J. Natek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Semeniška 2/II. • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 26. septembra 1940

Leto VII — Številka 2

KDO KAKOR BOG?

Angeli so hoteli postati Bogu enaki in več kakor Bog. Pa so končali v prokletstvu. Tudi človeka je pripravil satan, da je hotel postati Bog, pa je zapravlil skladno urejenost duhovnega in telesnega v sebi, da je meso pozelelo zoper duha in da nosi odtlej v sebi dvojno postavo.

In še so ljudje hoteli zgraditi stolp v nebo. Pa je bil kaznovan njih napuh. Zmešali so se jim jeziki, da drug drugega niso več razumeli.

V posameznikih in v narodih se dviga napuh. Posamezniki in narodi se povzdigujejo do neba. Sami sebi zadoščajo in božjo pomoč odklanjajo. Toda drug za drugim spoznava svojo nemoč in priznavajo: Zmagal si Galilejec!

Mihael pa ni storil tako.

Vedel je: Bogu služiti pomeni kraljevati.

Tudi slovenski katoliški izobraženci in dijaška mladina hočejo hoditi po isti poti, ki jo kaže sv. Mihael:

v boj za notranje preoblikovanje sebe v kar najbolj doslednega katoličana,

v boj za prenovitev vsega zasebnega in javnega življenja po večnih Kristusovih

naukih,

v boj za novega katoliškega človeka in za obnovljeno katoliško Evropo!

Dragi tovariš!

Nekoliko nestrpen in lahko razburjen vstopa prvič na vseučiliška tla, ki bodo odslej za nekaj let torišče Tvojega dela. Pozdravljen!

Za pot akademskega študija si se odločil, izza poti svobodnega akademskega življenja si si izbral svoje bodoče poklicno delo. Mladost prinašaš s sabo v svobodo. Poln načrtov za bodočnost si, prekipel volje za delo, ne tehtaš žrtve na tehtnici in Tvoj idealizem ne pričakuje za vsako dejanje denarne nagrade. Veruješ v ideale in v ostvaritev teh idealov v svojem in narodnem življenju. Svoboden si, toda zavedaš se, da Te Tvoja mladost in svoboda obvezujeta in Ti nalagata veliko odgovornost pred Bogom, pred samim seboj in pred narodnim občestvom.

Poleg svojih poklicnih dolžnosti, poleg strokovnega študija, boš vestno izpolnjeval tudi svoje naloge, ki te čakajo kot akademika. V tebi boš ohranil in do najvišje dosegljive točke boš v sebi razvil in utrdil in v svojem osebnem življenju do življenjske dejavnosti pripravil katoliško in slovensko misel.

Pri tem delu pa ne boš sam.

V svoj krog Te vabijo tovariši, ki s Tabo enako mislijo in čutijo, ki živijo enako kot Ti, se bore z istimi težavami kot Ti. V svoj krog Te vabimo stražarji!

V borbi proti komunizmu smo se rodili, rasli in živimo, ker vemo, da je ta največji sovražnik vere, naroda in države.

V prizadevanjih po vsestranskem preučevanju boljšega družbenega reda, ki ga hočemo v smislu papeških okrožnic preučiti, zanj navduševati in delati, nam minevajo dnevi.

Iz sebe želimo izoblikovati dosledno katoliške in slovenske izobražence ter se povezati v vrsto, ki bo jasna v pojmi, dosledno katoliška, odločno slovenska, iskrena v odnosu do države, neizproсна do vseh pojavov brezbožnega komunizma,

Ker hoče biti naš klub resno in disciplinirano društvo, zato zahteva včasih tudi kaj več kot ti je prijetno. Vestno izpolnjevanje verskih dolžnosti, redno opravljanje duhovnih vaj, disciplino v društvu, redno polaganje izpitov je samo nekaj zgledov, kar klub pričakuje od Tebe.

Poleg splošnega vzgojnega in izobraževalnega dela se udeležujemo tudi po strokah. Oni, ki literarno ustvarjajo ali se zanimajo za literarno kritiko in zgodovino, se zbirajo v literarnem klubu. Naravoslovci in medicinci preučujejo biološka in evgenična vprašanja s katoliškega stališča. Lani so imeli poseben tečaj »Ob viru življenja«. Prav tako imajo svoje odseke tudi pravniki in tehniki. To ločeno izobrazbo po strokah bomo letos še poglobili.

Dela in iskrenega tovarištva pa pri nas nikoli ne manjka. Zato se nam pridruži!

A. K. Straža

„Prijatelji Rusije“

Ko so bili vzpostavljeni diplomatski odnosi med našo državo in Zvezo socialističnih sovjetskih republik, so se komunisti in njih simpatizerji globoko oddahnili. V priznanju Sovjetov vidijo tajno organizirani ali neorganizirani, toda prepričani komunisti prvi korak k uresničenju svojega cilja. Završalo pa je tudi med drugimi, ki so samo, kakor pravimo, simpatizerji ali prijatelji komunizma. So to ljudje, ki so prepričani, da mora priti nekaj drugega, pa naj bi bil to sam vrag v rdeči komunistični obleki. Takih ni mnogo. Najštevilnejši so zaverovanci v Sovjetijo kot v staro vseslovansko batjuško Rusijo, ono Rusijo, ki bo po njihovem prepričanju nekoč raztegnila široki materinski plašč nad vsemi malimi slovanskimi narodi in jih vzela pod svoje okrilje.

Ustavimo se pri zadnjih. Ti so namreč zagrešili usodno napako. Pozabili so, da se je njihova »batjuška«, torej komunistična Rusija ali najbolje rečeno Sovjetija javno in slovesno odpovedala vseslovanskemu poslanstvu. Sovjeti so uradno izjavili vsemu svetu po svojem uradnem poročevalskem uradu Tassu, da sta ideji komunizma in vseslovanstva nezdružljivi. Če vidimo, da danes Sovjetija vodi lastno imperialistično politiko, še to niti malo ne pomeni, da je sovjetska politika kakor koli slovanska. Za svoje koristi bi Sovjetija izdala vsako slovansko državo. Vsakogar mora iztrežniti zgled Češkoslovaške. Obe državi sta imeli vojaško pogodbo, toda Sovjeti so svojo slovansko in vojaško zaveznico v nesreči pustili na cedilu. Isto bi bili storili z vsako drugo slovansko državo, razen če in v kolikor bi se njihove koristi ujemale s koristmi Sovjetije.

In vendar vstajajo sedaj kot gobe prijatelji sovjetskega režima. To pa niso prijatelji Rusije ali ruskega naroda, kajti sovjetski komunistični režim in ruski narod sta dve popolnoma različni stvari. Vsi mali in zatirani narodi, vsi, ki vidimo, kaj počenjajo rdeči močotci z ubogim ruskim narodom, ki si pomagati ne more, vsi smo prijatelji pravega trpečega ruskega naroda. Vsi iz srca želimo, da bi ta narod lahko kmalu vstal k svobodi in si sam krojil svojo usodo. Če bi se našim sedaj vstajajočim prijateljem »Rusije« smilil ta ubogi narod, če bi kaj čutili s trpljenjem teh širokih ruskih množic, bi že davno dvignili glas zanj. Toda vzdramili so se šele sedaj, ko smo dobili pogodbo s Sovjetijo in so s tem jasno pokazali, da niso prijatelji ponižanih in tlačanih, ampak prijatelji boljševiškega terorja, prijatelji boljševiškega diktatorskega režima. To moramo jasno in povsod povedati vsem onim, ki med našim ljudstvom pobirajo podpise za neke prijatelje Rusije, vsem, ki hodijo s praznimi polami okrog, pa ljudem obljublajo, da bo neki »Jožef« odpravil davke in draginjo, da se bosta v deželo privedla mleko in med, kadar bodo oni na krmilu. To so izkoreninjenosti, ki hočejo ljudstvu slabo. Kot je dobro zapisal pred nekaj tedni »Slovenski delavec«, bi se ruski narod tem našim narodnim izkoreninjenostem za njihovo vdanostno službo tem njegovim zatiralcem res lepo zahvalil, ko bi zanj sploh vedel in ko bi se mogel.

Ne vemo, kaj bo storila državna oblast s temi »prijatelji«. Na Hrvaškem menda niso dovoljeni in tudi pri nas jim gre bolj trda. Pa to

(Konec na drugi strani.)

Tovariši novinci! Tovarišice novinke!

Ko stopate prvič na vseučiliška tla, Vas vabijo katoliška akademska društva, da se včlanite v njih, da se bomo skupno in organizirano borili za pravice Boga, naroda in države ter za pravice našega slovenskega vseučilišča ter da bomo drug drugega podpirali v naši duhovni rasti.

Za akademike:

Danica, Cirilsko društvo, Kladiivo, Straža, Pravda, Veda, Vir, Zarja.

Za akademičarke: Savica.

Naravoslovje in vera

»Naravoslovje in vera si nasprotujeta«. To trditev ste gotovo že vsi slišali. To trdijo ljudje, ki nimajo jasnih pojmov ali o veri, ali o naravoslovju, večinoma pa ne o enem ne o drugem. V tem napačnem mnenju so vzgajali mladino na gimnazijah in univerzah cela desetletja in ni čudno, da so vzgajali iz takega dijaštva cele generacije nesamostojne, v sebi razdvojene inteligence, ki se ni ničesar bolj sramovala kakor verskega čustva. Po tej inteligenci je prišla ta trditev pogostokrat tudi med preprosto ljudstvo. Kako malo so opravičene take trditve, naj vam pojasni sledeči primer :

Pred nekaj leti me nagovori starejši gospod, po poklicu inženir in znan svobodni-
slec — danes je že med mrtvimi —: »Kako je vendar to mogoče, da vi kot duhovnik študirate naravoslovje, ko je vendar znano, da si vera in naravoslovje nasprotujeta? Vprašal sem ga, če je študiral naravoslovje. »Ne, moja stroka je rudarstvo«, mi odgovori. »Ali ste morda preučevali teologijo?« ga vprašam dalje. »Ah, to še manj«, mi odvrne. »Glejte«, sem mu rekel, »jaz sem vestno študiral oboje, pa nisem našel nikakega nasprotja med vero in naravoslovjem, nasprotno, najlepšo harmonijo; kako pa najdete vi nasprotje, ko ne poznate ne enega ne drugega, mi je nerazumljivo.« Umolknil je...

Časi, ko so begali nerazsodni ljudi s takimi neosnovanimi trditvami, so deloma že za nami in marsikaj se je že obrnilo na bolje. Je pa še vedno nekaj ljudi iz te stare šole, in nastopilo je tudi nekaj novih, tako da ljudi z omejenim obzorjem ne bo nikdar zmanjkalo.

Ali si res nasprotujeta?

Naravoslovje in teologija sta dve znanstveni panogi, ki iščeta resnico in se ji skušata po možnosti približati. Resnica pa je ena, le pota do nje so različni. Zato je nasprotje med dogmami resnic različnih panog nemogoče. More pa nastati navidezno nasprotje, ker je vse človeško znanje le nepopolno. Da se človek približa resnici, je prisiljen večkrat posluževati se znanstvenih hipotez. To je nekaj poizkusni most, s katerim skuša premostiti nekatera težka vprašanja. Ako se taka hipoteza izkaže za dobro, jo skuša naravoslovec dokazati s poizkusi, ako je pa slaba, jo zavrže. Le med takimi poskusnimi hipotezami je mogoče, da pride do nasprotja med različnimi panogami znanstva, zlasti, ako segajo na področje sosednje panoge, v kateri znanstvenik ni dosti poučen. Ako je znanstvenik nepristranski, je tako nasprotje kmalu poravnano.

Drugače je pa, ako kdo samovoljno prezre nekatera dejstva, ki so njemu neljuba, vzdržuje in brani pa nedokazane hipoteze kot dokazano resnico. Tedaj seveda mora priti do nasprotja. Pri tem se razvijejo debate, kjer pretiravajo večkrat na eni kakor tudi na drugi strani. Taka navidezna nasprotja so že zaradi tega mogoča, ker imata vera in naravoslovje mnogo skupnih vprašanj, ali bolje rečeno: široko obmejno polje. Teologija preučuje božje razodetje. Del tega razodetja je vidno stvarstvo — narava. Naravoslovje preučuje pa prav to naravo, toda od druge strani.

Zgodovina naravoslovja nas uči, da je ideja Stvarnika z naravoslovjem najtesneje zvezana. Skoro vsi veliki učenjaki, ki so postavili temelje tej znanosti, so bili globoko verni. Njihovo znanstveno obzorje daleč nadkriljuje obzorje onih, ki so zašli v ateistično smer.

Navajamo le nekaj znamenitih mož obenem z njihovo izpovedjo vere v Boga.

Znani **Bakon Verulamski** (ob koncu 16. stol.) pravi: »Površno preučevanje narave utegne odvrnati od vere v Boga, temeljitejša pa vodi gotovo nazaj k njemu.«

Astronom **Janez Kepler** (2. pol. 16. stol.) občejuje v svojih spisih neskončno veličastvo, moč in modrost božjo in pristavlja: »V duhu že gledam dan, ko bodo spoznavali ljudje Boga iz narave kakor iz sv. pisma in se veselili obojnega razodetja.«

Astronom **Kopernik**, Poljak (v zač. 16. stol.) je bil pobožen kanonik.

Veliki matematik in filozof **Leibniz** (zač. 18. stol.) se pritožuje nad brezbožnimi filozofi, ki npravno zastrupljajo mladino in pripravljajo revolucije in razdejanje v dušah in državah.

Immanuel Kant je z največjim spoštovanjem občudoval kot božje delo dve stvari: **zvezdnato nebo in zakon vesti v sebi.**

Aleksander Humboldt (1. pol. 19. stol.) je imenoval naravo: **veličastno kraljestvo božje.**

Znani fizik **Ampère** (zač. 19. stol.) pravi, da je **Bog skrit v svojih delih in da ga po teh spoznavamo in se mu bližamo.**

Naj naštejemo samo še sledeča slavna imena globoko vernih mož iz te stroke, kakor **Berzelius, Baer, Volkman, Justus Liebig, Oswald Heer, Teodor Schwan, Werner v. Siemens**, znani **Pasteur**, ustanovitelj moderne bakterijologije in zdravljenja s serumom. **Lord Kelvin** je trdil, da moramo pri vsej svobodi mišljenja smatrati naravoslovje ne kot nasprotnika vere, ampak kot njeno močno oporo. Dalje so znani **Erich Wasmann**, raziskovalec življenja mravelj in še številni drugi.

Kaj pa ateistični naravoslovci? Tudi teh je precej, zlasti takih, ki so se odlikovali bolj v širjenju brezboštva kakor pa v znanstvenem delu. Največji sloves med poslednjimi je dosegel **Haeckel**, ki se sam imenuje **apostola brezboštva**. Z razširjanjem nedokazanih in fantastičnih hipotez ter s ponarejanjem prirodoslovnih dejstev, katere je izdajal kot plod znanosti, je trgal nepoučenim ljudem vero iz srca in jim vcepljal sovraštvo do nje. Na polju brezboštva je dosegel tudi strahotne uspehe. Spisal je več poljudnih knjig. Med temi je najbolj znana propagandna knjiga »Welträtsel«, ki je šla med ljudstvo v mnogih stotisočih izvodih. Bila je prevedena v več jezikov, zlasti v ruskega, francoskega in angleškega. Ta knjiga je vzela neštetim množicam verske ideje, jim vzela človeško čast in jih ponižala v nevarne človeške zveri. V veliki meri pripisujejo učinku te knjige narodni in politični polom Rusije, Nemčije in najbrž tudi Francije. Ob Haecklovi smrti je slavil list »Vorwärts« tega apostola brezboštva, da je pripravil Nemce za duhovno revolucijo. Posledice njegovega dela opazujemo še danes.

Glede njegovega znanstvenega dela je izšlo že več del z uničujočo kritiko. Naj navedem

tu le besede uglednega profesorja fizike na univerzi v Petrogradu **Chwolsona**:

»Vse, kar pravi **Haeckel** o zakonu energije, na katerega je zgradil svoj filozofski sistem, je do temelja napačno. Gorje gimnazijcu, ki bi mi na tak način razlagal zakon o energiji! Vsaka njegova trditev o zakonu substance je napačna. Vse, kar trdi in raz-

laga **Haeckel** v zvezi z fizikalnimi vprašanji, je pogrešno in sloni na nerazumevanju, ali pa priča o neverjetni nevednosti v osnovnih vprašanjih.«

Tako pravi fizik **Chwolson**. — Tudi v specialno naravoslovnih spisih so **Haecklu** dokazali mnogotere potvorbe resnice.

(Konec prihodnjic.)

Cerkvene razmere v Sovjetiji

Metropolit **Anastazij**, predsednik škofijske sinode pravoslavne cerkve je objavil v beloruskem listu »Rosija«, ki izhaja v New Yorku, nekaj zanimivih podatkov o verskem življenju pod Sovjeti. Te novice mu je prinesel sel neposredno iz Rusije, toda **Anastazij**, kakor sam poroča, se mu ni upal poročati o sporih med pravoslavno duhovščino v zamejstvu (t. j. izven Sovjetije, — op. ur.), kajti »bal sem se, da bi ga to moglo uničiti.«

Po teh poročilih Sovjeti ne podpirajo več gibanja tako imenovane »žive cerkve«, s katero so hoteli spodriniti pravoslavje, ampak sedaj tudi njo zatajili. Škofje in duhovniki te žive cerkve, (**Aleksander Limanski** iz Leningrada, nadškof **Sergij Preobraženski** iz Moskve in arhimandrit **Janez**) so se umaknili.

O položaju cerkva v Moskvi poroča **Anastazij** dobesedno takole: »Preostalo je nekako 15 do 20 cerkva; od teh je ena katoliška, ena sinagoga, ena mošeja, ostale pa so pravoslavne. Vsako župnijo upravlja 20 članov, ki odgovarjajo vladi, da se poberejo naloženi (cerkveni) davki in pa, da se ne izvaja nikaka propaganda ter da cerkvena občina ne razpravlja o političnih stvareh. Trenutno vodijo upravo trije člani. Same po sebi bi morale zbirke po cerkvah zadoščati za vzdrževanje duhovnikov. Toda duhovniki se morajo sedaj ukvarjati z domačo obrtjo kot s popravilanjem čevljev in ur, da si preskrbe zadostna sredstva za življenje. Dejansko so vse močnejše osebnosti pregnali. Ostali so večinoma le stari in slabotni.

Verstva na Japonskem

»Japonski krščanski letopis 1939« prinaša naslednje podatke o stanju verstva na Japonskem: Državna vera šinto ima 110.434 templjev in 15.800 duhovnikov, šinto sekte pa še 15.847 verskih shajališč, 120.422 učiteljev in 17 milijonov 613.676 pripadnikov. Budisti imajo 71.194 templjev, 7651 verskih shajališč ter 35.439 duhovnikov. Katoličani imajo 12 škofov, 93 tujih in 115 domačih duhovnikov, 231 redovnikov, 161 redovnic, 210 župnij in 111.856 vernikov. Protestantje imajo 180 nedeljskih šol, 11.724 nedeljskih učiteljev in 215.828 vernikov. Grško katoliška cerkev pa ima 41.000 vernikov.

24. avgusta letos je umrl iznajditelj daljnogleda dr. **Pavel Nipkov**. Zadel ga je srčna kap. Dva dni poprej je obhajal 80 letnico rojstva.

Kartuzijanci so se vrnili v svoj matični samostan **Chartreuse**. Protiverska politika predvojnne Francije je pregnala tudi kartuzijance iz njihovega samostana **Chartreuse**. Po 37 letnem izgnanstvu (sprva v Španiji, nato v Italiji), so se smeli letos zopet vrniti domov. Njihov samostan je bil zgrajen 1084. Ko ga je čez kakih 50 let razrušila lavina, ga je p. **Ghigé** obnovil. Od te gradnje je ohranjena sedaj samo še stara cerkev, ki služi za zborovanja generalnega

Toda župljani jim ne zaupajo, ker se boje, da jih bodo ovadili. Slutijo, da prisili vlada duhovnike, da jih obveščajo o tem, kaj župljani mislijo in govore. Zaradi tega je važno, da imamo v zamejstvu izoblikovane duhovnike. Molite za nas! Večina ljudi je verna... Mi smo ohranili svojo vero. Vendar mladina ni verna. Zaradi tega potrebujemo usmiljenih duhovnikov, ki bodo šli z ljubeznijo in brez predsodkov tej mladini naproti in bodo pri tem stalno upoštevali razmere, v katerih je zrasla mladina Sovjetske Zveze. Ker se škofje in duhovniki ne morejo sestajati, da bi se porazgovorili o cerkvenih zadevah, dela vsak škof po svoje.«

Čudno je, da imamo kljub neštetim podobnim in še strašnejšim poročilom o zatiranju vsake svobode v Sovjetiji celo na Slovenskem ljudi, ki na eni strani zagovarjajo popolno svobodo znanosti, na drugi strani pa skušajo ustanoviti Društvo prijateljev Sovjetske Zveze. Najbrže premalo vestno prebirajo sovjetska poročila. Iz njih bi se že davno lahko naučili, da so komunisti doslej še vedno najprej pobili tiste, ki so jim pot pripravljali. Baltiške države so samo zadnji primer v tej dolgi vrsti. Morda pa so ti naši gospodje taki idealisti, da se hočejo žrtvovati za idejo? Zelo lepo! Samo to uslugo naj nam napravijo, da se gredo žrtvovati v Sovjetijo, nas pa naj pri miru pustijo in ne spravljajo slovenskega naroda v težave, ki jih samo kratkovidneži ne vidijo ali nočejo videti.

kapitlja. L. 1903 so bili kartuzijani pregnani in njihov samostan je postal iz hiše molitve najprej hotel, nato muzej, mlekarska šola in končno okrevališče. Sedaj pa bo zopet služil svojemu prvotnemu namenu.

★

Število slušateljev v letnem polletju 1939/40.

Fakulteta	redni	izred.	slušateljice	skupaj
filozofska	371	3	194	374
pravna	574	—	94	574
medicinska	179	—	55	179
tehniska	604	1	34	605
teološka	181	1	—	182
	1909	5	377	1914

Tovariši - akademiki!

Vpišite se v AK »Straža«!

Izba Straže je v Semenški ul. 2.

(Nadaljevanje s prve strani.)

ni naša stvar. Kot glasilo slovenskih akademikov se ne moremo dovolj načuditi, da smo brali med imeni prijavljenih osnovateljev teh »prijateljev« tudi imena nekaterih naših rednih in izrednih profesorjev na univerzi.

Naše narodno gospodarstvo na prehodu

K vprašanju preureditve našega narodnega gospodarstva

Koncem junija so nekateri vodilni srbski in hrvaški državniki s svojimi izjavami dali slutiti, da se tudi pri nas pripravlja pravno-politični odstop od socialnega in gospodarskega liberalizma, ki ga ima dobra polovica Evrope že za seboj. V našem tisku se je po teh izjavah pričelo o teh svareh na veliko razpravljati.

Obetanih reform za enkrat še ni. Ako leži razlog v dejstvu, da morajo dobre reforme biti dobro premišljene, potem je bolje, da še čakamo.

Vendar moremo ločiti dve stvari: trajnejše reforme družbeno-gospodarskega pravnega reda in s tem gospodarske strukture — pa začasne oblastvene ukrepe v od pomoč temeljni narodni gmotni preskrbi in ljudski prehrani, ki sta ogroženi zaradi vojnega stanja in blokade. Čeprav praktično obeh stvari ni mogoče popolnoma razločiti, je vendar vsakomur jasno, da se z drugimi ukrepi mudi in sicer zelo mudi. Že zato jih kaže zaenkrat izvesti ločeno od onih globljih sprememb trajnejšega značaja.

* * *

Drugače pa je z onimi daljnosežnejšimi spremembami, v katere nas silijo perspektive prihodnosti. V gospodarsko uravnavani Evropi pač ne bomo mogli ostati skrupulacijo odmrlega gospodarskega liberalizma in brezcilnega državnega birokratizma. Treba bo poiskati bolj skladen in bolj smotren narodno-gospodarski in gospodarsko-politični sestav. V nekaterih člankih v »Slovincu« so bile naznane razne naučne in teoretične možnosti gospodarske preosnove v smereh, ki se kažejo na obzorjih prihodnosti. Najvažnejša se zdi ona točka, na kateri so zbrane okoliščine, ki prepričevalno postavljajo odločitev: ali za korporativno-uravnano narodno gospodarstvo

— ali pa za enostavno državno-načrtno gospodarstvo. Ker stavlja druga pot za pogoj likvidacijo človeka kot osebnosti, odpravo sleherne družbene svobode in birokratizacijo vsega socialnega življenja, poleg tega pa je še brez merila za smotrenost svojih gospodarskih učinkov — zaradi tega je prva pot načelno edina primerna. Sicer pa to dovolj potrjujejo tudi že dobljene izkušnje v svetu. O podrobnostih pa pričakujemo še mnogo koristnega razpravljanja poklicnih strokovnjakov. Tako se nam zdi, da se bo na bodoče reforme, ki jim ne uide mo, pa četudi bi izvršene napovedi hotele biti le pesek v oči, mogoče tudi pri nas uspešno pripraviti. In to tudi, čeprav je dano dejstvo, da so se velike reforme, ki so se izvršile v Evropi v razdobju med zadnjo in sedanjo vojno, izvedle kot dolgo pripravljene državno-politični učinek velikih gibanj in novih ljudi.

* * *

Kolikor smo prebirali jugoslovanski dnevi in revijalni tisk, se zdi, da je najbolj jasno besedo o primernosti in praktični možnosti poedinih teoretičnih reformnih oblik in načinov njih izpeljave pri nas povedal profesor naše pravne fakultete dr. Aleksander Bilimovič. Ker so njegovi zaključki utemeljeni v naši stvarnosti in njenih razvojnih težnjah in jih prav zato tisti naš pravodajalec, ki ga bo razvoj poklical, da končno tudi nas vključi v novo družbeno-gospodarsko razdobje, ki se v svetu brez ozira na konec sedanje vojne prav gotovo odpira, ne bo mogel prezreti — hočemo naše čitatelje v prihodnji številki z njimi na kratko seznaniti. Bilimovičevi sestavki so izšli v beograjski tedenski gospodarski reviji »Narodno blagostanje«. —of.

Za izredne razmere izredni ukrepi

Eno leto vojne je za nami in vedno bolj čutimo njene posledice. Sicer naša država ni v vojni, toda tudi nevtralnimi in nevojskujočim se državam nalaga vojska velike žrtve. Pri nas se je položaj še posebej znatno izpremenil, odkar je stopila v vojsko Italija in sicer na nemški strani.

Preskrba s surovinami

Predvsem opazamo, da smo odrezani od prekomorskih dovozov in da smo postali del celinske Evrope, katere gospodarstvo je najožje povezano z gospodarstvom najmočnejše države na evropski celini t. j. Nemčije. Že prej smo imeli najznatnejše gospodarske stike z Nemčijo in Italijo, sedaj pa so ti stiki postali skoro najvažnejši, kajti poleg z Nemčijo in Italijo lahko trgujemo le še s svojimi suhozemskimi sosedi, odn. državami, ki meje nanje.

Nade, ki so jih polagali v razvoj trgovine s SSSR, se doslej niso uresničile. Sedanje stanje je posebno težko v onih industrijskih panogah, ki so bile navezane na dovoz prekomorskih surovin, kar velja predvsem za tekstilno industrijo. Zaloge že itak niso bile znatne, če bo šlo pa tako naprej, bodo kmalu pošle in potem bo ostalo na cesti tisoče in tisoče našega delavstva, za katerega bomo morali drugje najti dela in zaslužka. Posebno važna je ugodna rešitev tega vprašanja za Slovenijo, kjer je tekstilna industrija najvažnejša panoga.

Draginja narašča

Drugo vprašanje pa je nastalo pri nas zaradi stalno naraščajočih cen. Ljudstvo to čuti pod imenom draginja, ki ne pomeni nič drugega kot visoke cene ob le neznatno povečanih dohodkih. Za onega, ki se mu dohodki zvišu-

jejo, dejansko ni draginje, ker lahko njegova kupna moč sledi naraščajočim cenam, toda koliko je takih? Velikanska večina našega prebivalstva je navezana na bolj ali manj stalne tekoče dohodke, ki so izraženi v denarnih enotah na podlagi raznih zakonov, kolektivnih in posamičnih pogodb. Dohodki pa nikdar ne morejo v taki meri slediti cenam, da bi vzdrževali ravnotežje, temveč gredo cene vedno naprej. Najhitreje in najprej reagirajo in narastejo cene na debelo, tem slede po preteku nekaj časa cene na drobno in šele potem pridejo na vrsto dohodki, pa še to z največjimi težavami. Saj smo n. pr. pri državnih uslužbencih videli, da so morali čakati na malenkosten priboljšek svojih plač kar leto dni od lanskega septembra naprej, ko je med tem raven cen izredno narasla: v nadrobni trgovini na splošno za okoli 36%.

Nastaja nekakšna tekma med cenami in dohodki, ki ne more imeti dobrega konca, ker konca sploh ni videti, temveč nas lahko zapele v denarne, gospodarske in socialne pretresljaje, katerih si ne želimo.

Vzroki naraščanja cen

Če pogledamo posamezne skupine cen, vidimo, da so predvsem narasle cene onih proizvodov, katere moramo uvažati. Prevozni stroški so se namreč zaradi nevarnosti na morju izredno podražili, čeprav se na splošno na svetovnih trgih opaza celo nagibnost k zniževanju cen. V drugo vrsto zvišanj spadajo oni predmeti, katere izdelujemo iz zamejskih surovin. Tudi tu so zaradi podražitve, še bolj pa zaradi nemožnosti dobiti dovolj surovin cene narasle. V tretjo skupino pa spadajo predmeti, katere proizvajamo sami doma. Tu je šla naša gospodarska politika v začetku dobronamerno pot, ki pa se je kmalu izkazala za napačno. Septembra lani smo najprej dobili uredbo o pobijanju draginje in brezvestne spekulacije, kateri je sledila februarja letos uredba o nadzorstvu nad cenami, ki je bila kmalu razširjena na vedno večje število predmetov. Toda nadzorstvo nad cenami je dejansko nadzorovalo cene samo na drugi stopnji razvoja, nadzorovalo je cene izdelkov, preprečujoč prevelik dobiček trgovine in obrti, pustila pa je še nadalje proste cene kmetijskih pridelkov.

Septembra lani so bile cene kmetijskih pridelkov v resnici nizke in je bilo potrebno, da se dvignejo na večjo višino, toda ta meja je bila kmalu dosežena in prevelik dvig cen kmetijskih pridelkov je začel spravljal iz ravnotežja preskrbo naših mest in onih krajev, ki morajo dokupovati kmetijske pridelke. V naši državi je nastopilo še to, da je le del kmetijske proizvodnje imel korist od višjih cen, med tem ko so morali tako zvani pasivni kraji, ki ne pridelajo dovolj pšenice in koruze, drago in težko plačevati višje cene za te pridelke. Zmeda je postala še večja, ker koristi kmetijstva v posameznih pokrajinah države niso istovetni. Iz tega jasno sledi, da bo moralo priti do maksimiranja cen tudi kmetijskim proizvodom, če nočemo spraviti vsega našega gospodarskega sestava iz ravnotežja. Tu je treba postopati zelo oprezno, da ne napravimo še večje zme-

de. Cene morajo biti pravične tudi za kmeta in odgovarjati njegovim potrebam, kakor morajo biti znosne tudi za delavstvo in uradništvo, oz. sploh mestno prebivalstvo. Nadalje morajo biti cene za kmetijske pridelke določene skladno z vsemi ostalimi cenami in ne smemo pozabiti tudi na to, da z uravnovešenjem nekaterih cen dajemo pobude za proizvodnjo teh predmetov, da se tako izognemo motnjam v bodoče, ki lahko nastanejo zaradi premajhne proizvodnje. Vse to zahteva veliko dela in dober aparat, katerega še danes nimamo, toda dobiti ga bomo morali, če nočemo še večje zmede. Doživeli bomo tudi še mnogo neuspešnih poizkusov, toda enkrat bo le šlo prav.

Ponudba in povpraševanje

Ni pa v naši državi potrebno uravnati samo cene, ker s tem ne bomo dosegli popolnega uspeha. Treba bo poseči tudi na blagovno stran in urediti proizvodnjo, razdelitev in potrošnjo najvažnejših predmetov.

Dejstvo je, da smo letos imeli slabo letino v državi in da nas edino koruza še lahko reši iz zagate, v katero smo prišli. Če bo letina koruze dobra, bo tudi cena znosna, kar bo vplivalo tudi na druge predmete, zlasti pa na pšenico, katere cene bodo morale ob dobri letini koruze popustiti.

Naša kmetijska proizvodnja, če tudi bi nam dala normalne rezultate kot v dobrih letih, v sedanjih razmerah več ne zadostuje. Imamo izvozne obveznosti, katerim se ne moremo izogniti, potrebujemo pa tudi izvoz za plačevanje važnih uvoznih predmetov, zlasti pa predmetov, ki jih nujno potrebujemo za državno obrambo. Toda tudi naša potrošnja se je povečala. Pomislimo samo na to, da imamo od spomladi dalje na našem področju velikanško število potrošnikov, ki morajo dobiti vsak dan odrejene količine hrane, zlasti pa mesa. Ti konzumenti v rednih razmerah niso nikdar trošili toliko mesa kot sedaj in to je povečalo povpraševanje, tako da je moralo priti do omejitve potrošnje za civilno prebivalstvo v naši državi. Vse to govori za to, da bo treba omejitev raztegniti tudi na druge predmete. To so narodno-gospodarski razlogi, ki govore za to. Za omejitve potrošnje pa govore tudi socialni razlogi, kajti zakaj bi nekdo dobil lahko vse, drugi pa nič. Z uvedbo racionaliranja, t. j. po domače povedano — kart bi dosegli dvoje: 1. omejitev potrošnje in 2. pravično razdelitev obstoječih zalog in proizvodnje dobrin.

Nujni izredni ukrepi

Seveda so to samo nekateri ukrepi, ki so nujno potrebni. Potreben pa nam je cel sistem dobro preračunanih ukrepov. Med ukrepe za zaježitev draginje spada vsekakor tudi ureditev državnih financ. Kajti financiranje vojnih izdatkov samo s posojili pri Narodni banki ne more iti v nedogled brez inflacijskih posledic, ki se javljajo tudi na blagovnih trgih v obliki zviševanja cen. Zato bo moral naš finančni minister najti drugod sredstva za kritje državnih potreb, ki so v zadnjih mesecih izredno narasli. Tu mislimo predvsem na potrebo čimprejše emisije novega velikega državnega posojila, za katerega so dani vsi pogoji. To posojilo naj služi za financiranje izrednih državnih potreb, zlasti pa za investicije. Toda te investicije morajo v današnjih časih narekovati predvsem potrebe državne obram-

be in morajo služiti zlasti za povečanje naše proizvodnje v onih predmetih, ki se nam v današnjih časih najbolj potrební. Imamo namreč možnost z melioracijami izredno povečati domačo proizvodnjo kmetijskih pridelkov, nadalje domačih surovin, s katerimi bomo lahko nadomestili velik del uvoženih surovin.

Čas bo tudi že, da pometemo z načelom, da se javna dela izvajajo samo zaradi zaslužka ljudi. Ne trdimo, da to ni potrebno, toda to ne sme biti edini vidik pri določanju, katera javna dela se bodo opravljala. Potrebno je upoštevati vse razloge, ki govorijo za ali proti posameznim javnim delom.

Prav tako je danes popolnoma upravičena uvedba enkratnega davka na premoženje. Go-

spodom, ki sede na milijonih, se prav nič ne bo poznalo, če prispevajo 10% za skupne potrebe. Zato pa bo finančni minister lahko olajšal davčna bremena onih slojev, katerih kosmati dohodki bi danes komaj zadoščali za stroške najnujnejše prehrane ali pa še to ne.

Naša gospodarska politika bo morala storiti še mnogo, da bo premagala vse težave, ne sme pa se zanašati na to, da se bo marsikaj uredilo »samo po sebi«. Doslej smo se namreč na to marsikdaj zanašali, toda gospodarska politika ne sme biti odvisna od slučajev in sreče, temveč mora biti smotrna ter energična, da lahko prepreči neljube pojave in da usmeri gospodarstvo v ono smer razvoja, ki je danes najpotrebnejša.

Framazoni v Sokolu

Naša javnost se je zadnje čase začela zelo zelo obširno pečati z masonskimi brati. Ljudje so pač gledali okoli sebe in so videli, kam je privedlo z židovstvom in komunizmom povezano masonstvo tiste narode, ki so mu zapuili svojo usodo v roke. Pri nas se je začel oglašati belgrajski dnevnik »Vreme«, oglasil se je list belgrajske sokolske župe »Okolo« in drugi listi. »Vreme« smelo trdi, da je od 25 sokolskih žup v Jugoslaviji 20 žup v rokah uprave, v kateri imajo večino člani naše dične mednarodne masonske bratovščine. V istih rokah da je tudi vrhovno vodstvo Sokola. Če je to res — in nobenega vzroka nimamo, da bi v resničnosti večkrat ponovljenih »Vremenovih« trditve dvomili — potem mora tudi v slovenskem Sokolu dišati po masonih. Najpreprostejši račun nam pokaže, da mora biti v Sloveniji potem takem vsaj ena slovenska sokolska župa v masonskih rokah. V Sloveniji je šest sokolskih žup. Četudi bi bil dravobanski Sokol res najmanj namazan z masonskim maslom, lahko vendar izračunamo, da je 25 manj šest devetnajst; »Vreme« pa trdi, da imajo masoni v upravi 20 žup večino, potem bi si morali, četudi bi predpostavili, da bi bilo vseh 19 žup izven Slovenije pod masonsko

upravo, v Sloveniji vsaj eno izposoditi, da dobimo število 20. Če odštejemo še belgrajsko župo, ki gotovo tudi ni masonska, se to razmerje še poveča v škodo dravobanskega Sokola.

S framaonskim vprašanjem se bomo v našem listu večkrat bavili. Danes se bomo zadržali le pri pojavu sokolstvo-masonstvo. Z zanimivimi trditvami o vplivu in vlogi masonskih bratov je odprto važno vprašanje ne samo za Sokola, ampak za vso javnost v naši državi. Sokol je s tem postal važna veja, v kateri so člani lože razvili svoje podtalno delo. Sedaj tudi mnogo bolj razumemo, zakaj je hotel biti Sokol vedno privilegiran in nedotakljiv. Kdo bi branil masone, če bi jih lahko svobodno napadel, kdor bi hotel? Kako bi bil sicer zaščiten pred mučnimi napadi prvi namestnik starešine Sokola kralj. Jugoslavije Vladimir Belajčič, ki je po pisanju »Vremena« istočasno tudi podpredsednik vrhovnega sveta jugoslovanske masonerije? Sedaj tudi vidimo, kako pravilna je bila okrožnica jugoslovanskih škofov, ki so morali svoje trditve zagovarjati pred sodiščem!

Kdor ve, da masoni polagajo prisego slepe poslušnosti in pokorščine v roke svoji tajni

organizaciji, ki je tuja in dobiva navodila za delovanje in za svojo politiko iz tujine; kdor ve, da je masonerija zapletena v mnoge ostudne politične in finančne skandale; komur je znano, da je masonstvo nosilec in glavni zagovornik mednarodnega kapitalizma in tistega političnega reda, ki s pomočjo kapitala vlada nad narodi, na drugi strani pa močno ljubimka s komunizmom in komunisti z namenom, da bi v primeru kake revolucije zasluženi gnev odvrnilo od sebe na druge nedolžne, samo pa naprej nesramno gospodarilo nad kapitalom v malo spremenjeni obliki; kdor vse to ve, se mora upreti proti vsakemu masonskemu pojavu v kateri koli obliki. Zato bomo tudi mi večkrat pisali o teh čudnih bratih, dokler ne bodo popolnoma odstranjeni iz javnega življenja v naši državi.

Nizozemska vlada je prepovedala prostozidarske lože.

V nezasedeni Franciji smejo redovi znova ustanavljati lastne šole.

Šport

Tekme v Kamniku

SDZ, ki šteje mogočno armado naše srednješolske mladine, se je slovenski javnosti pokazala letos tudi na športnem polju. V najlepšem redu so potekle I. lahkoatletske tekme v Kamniku, ki se jih je udeležilo rekordno število naših študentov in študentk. Tudi na tem polju kličemo SDZ: le tako naprej! Kajti s tem, da je SDZ priredila te tekme, je pokazala, da je zanesla smisel za pravilno športno udeleževanje tudi med študente, ki so ga nekateri poznali le s slabe strani ter se ga morda zato instinktivno izogibali. SDZ pa je s tem tudi pokazala, da hoče tudi ona doprinesiti svoj delež k dvigu slovenskega športa; saj je napredek naše atletike predvsem odvisen od svežega dotoka zdrave kmečke mladine in naših študentov.

Vsi se še spominjamo, kako so nam pred leti naši sovražniki zapirali prosvetne domo-

ve in razpuščali naše telovadne organizacije, ker so vedeli, da vse to budi narodno zavest in vzbuja nasilju odpor, kar nam je ponovno dokazal mali linški narod, narod kmetov-športnikov. Ko nam je pred petimi leti zasijalo sonce svobode, smo stopili iz katakomb, kjer smo se morali leta in leta skrivati; od takrat gre naša pot stalno navzgor.

Letošnji tabor in tekme so bile v Kamniku, ki je bil vse dneve v prazničnem razpoloženju, ves okrašen s slovenskimi in državnimi zastavami. Rekordno število tekmovalcev in tekmovalk je pokazalo, da je imela SDZ prav, ko je začela gojiti športno udeleževanje tudi med našo srednješolsko mladino, ki prav v dobi študija potrebuje največ zdravega športa. Z vseh strani naše lepe domovine so prišli tekmovalci, ki so kljub vročini in obširnemu programu vztrajali od jutra do večera na igriščih. Mnogo jih je bilo tako poritvovalnih in borbenih, da so nastopili kar v vseh disciplinah in se povsod plasirali, kar velja zlasti za oba zmagovalca.

Naslov prvaka SDZ v lahkoatletiki sta si priborila Mariborčana Seničar Ančka (Mar. klas.) in Bačnik Marjan (Mar. real.), med krožki pa sta zmagala Ljubljana II. drž. in Celje. V plavanju sta dosegla prvo mesto Fišer Vera in Poženel, oba iz Ljubljane. Med krožki pa Maribor klas. in Ljubljana klas. Sledila je še odbojka, kjer sta zmagala krožka Ljubljana II. drž. in Kranj. Zmagovalcem so podelili krasne pokale in plakete minister dr. Krek, dr. Juvan — mariborski, dr. Voršič — celjski ter g. Nande Novak — kamniški župan, in dr. Žvokelj iz Kamnika.

V novo šolsko leto stopamo. Vsi smo še razigrani in veseli. Z naših obrazov še sijajo počitnice, planine, morje... Mnogo duševnih naporov nas čaka, kajti težka je borba s profesorji, toda kljub vsemu ne pozabimo tudi na telesno krepitev, ampak v prostih urah radi zahajamo v naravo, v kopališča, na igrišča. Kolikor bolj bomo utrjeni, tem lažje bomo premagovali tudi duševne napore, saj je nam vsem znan izrek: »mens sana in corpore sano«.

S športnimi pozdravi! Planinko.

Ž. M.

Doromali so

Romarji dospejo v dolino, pri potoku se odžejajo in starec je celo pokleknil na kamenje in se uprl z rokami, da bi pil. Dospeli so v dolino in na noč gre. Da bi le že prišli na hriček! Veliko se jih je napotilo na žalostno goro — pridejo vsako leto v velikem številu. V glavnem takrat dodelajo in gredo na žalostno goro. Zakaj leto se nagne in prišla bo zima, pomlad morda ne več. Zato pridejo starci in starke, z nahrbtniki in cerkari in snidejo se znanci, ki se že deset let niso videli. Snidejo se starke, ki se vsako leto samo enkrat vidijo: na žalostni gori. Pa pridejo dekleta in fantje. Lahko romajo skupaj. Pridejo tudi zijala z vseh strani. Ti itak samo čakajo na prešička, pečenega, lepo dišečega, da se starcu, ki drobi kruh, sline cedijo, in ga končno z vinom zalijejo.

Procesija zavije v hrib pa se na mestu ustavi. Slepca pojeta dvoglasno neko narodno o porednem dečku, ki ni hotel slediti božjemu klicu, pa je zašel v veseli svet in se ni več vrnil. Eden izmed njiju spremlja pesem z ki-

taro in ljudje ne morejo naprej. Vse do noči se zbirajo ljudje, se veseli pozdravljajo, pojejo pobožne pesmi in molijo. Drugi del romana, za tiste, ki prav za prav niso romali, je okrog ognjev, okrog točilnic in stojnic. Zakaj romarji so prišli k Mariji, da se poslove, za vselej morda. Prišli so, da se še enkrat ozrejo na vso dolino, poljubijo s svojimi globokimi očmi vsako cerkvico, vsako vas, ki jih je brezkončno po vsej dolini. Do Kuma jim seže oko, zakaj telo je prašibko, da bi zmoglo tako naporno pot. In ko noč leže v mokronoško in mirensko dolino, ostanejo še sami na razsvetljenem otoku. Do Kuma jih veže otožna zavest, da jim je obraz izsušen, da so noge trudne. In vidijo, razločijo dobro obe cerkvi na Kumu. Rakete se z obeh vrhov visoko dvigajo v vseh mogočih barvah. Samo misel more še tako visoko. Mokronog je utopila noč. Misel pa, ki z obupno silo oklepa v spomin vse seje v Mokronogu ali potovanja skozi in romanje k Mariji, ga vidi razločno, čisto pod grčem. In najstarejši možje dolgo v noč hodijo okrog, kakor da bi morali še nekaj videti, še nekoga srečati, kakor da so nekaj pozabili.

Posedajo okrog, se razgovarjajo z znanci in žvečijo tobak, zaspali ne morejo.

»Matjaž, kam hočeš? Pojdi no v cerkev, hladno je že.« »Tiho, Julka, tiho, grem še nekam pogledat,« ji odvrne mož.

In Matjaž je zavil še enkrat okrog cerkve, pozdravljaj vse znance in se z njimi razgovarjal. »France, glej ga, France! Vedel sem, da si tukaj. Kakšen bi pa bil, da bi ne prišel. Glej ga, France!« Močno ga je udaril s svojo velo roko po ramenu.

»Kaj ti tukaj, Matjaž? Ej, Matjaž, Matjaž, ti bi lahko to romanje za deset let odložil. Kaj pa misliš. Mlad si še in krepak, da bi še enkrat lahko začel gospodariti. Ti pa prideš: Veš France, dodelal sem in doromal. In Francetu, velemlu starcu, upognjenemu in s smrtno senco na očeh se je stresel glas. In vendar je bil vesel prijatelja, močno mu je stisnil roko in dolgo ga je gledal, zrl mu je v oči, ki so se nekoč, ko sta skupaj pasla na gmajni, iskri-le kakor srnjaku. In zrastle sta v fanta, močna in zastavna, pridna, skrbna in vendar vedno vesela, pojoča in v nočeh čez polja vriskajoča. Takrat je bila mladost in ljubezen v cvetočih nageljnih na oknih skrita vsepovsod, takrat je

bilo polje od pomladi do jeseni kakor dekle v svatovskem oblačilu s šopom rožmarina in nageljev v rokah. Rodilo je polje, ne njima, vsem in za vse. Napolnili so jeseni žitnice do vrha. Prišla je zima, prešel je božič in Matjažu je omagalo srce. Napravili so svatbo in Matjažu je vriskalo srce. France pa je stopil predenj in prosil: Kaj, zdaj greš, Matjaž! In Matjaž je jokaj, ko je šel od doma. »France, doromala sva. In dodelala že zdavnaj. Ne bova se več videla na tem svetu, zakaj dolga je pot med nama in najine noge so že slabe.«

Pet in trideset let je, Matjaž, odkar si se preselil. In nič ni bilo med tem. Pet in trideset let sejanja in žetve; kakor je bilo prej, tako pozneje, tako je danes in zemlja še vedno poganja moči iz sebe.

In nista se mogla ločiti tisti večer. Bala sta se ločitve. Zastrmela sta v grob pred seboj in France je prijel Matjaža za roko. »Pojdiva, France, pojdiva v cerkev in jutri se bova še pogovorila.«

Tako prihajajo procesije na žalostno goro, da se snidejo. Starci z nahrbtniki, starke s cerkari. In v srcu s težko mislijo.

(Konec. prih.)